

Bakı 2015: Mətbuat azadlığı, Azərbaycan və Avropa Oyunları

Nina Ognianova / Avropa və Orta Asiya Koordinatoru

Sabah dünyanın 50 ölkəsi Bakıda keçiriləcək ilk Avropa Oyunlarının açılış mərasimində iştirak etməyə hazırlaşır, lakin Azərbaycanın ən qabaqcıl jurnalisti Xədicə İsmayılova bu şənliklərdə iştirak edə bilməyəcək. Mükafatlara layiq görülmüş araşdırmaçı jurnalist korrupsiya hallarını işıqlandırdığına görə ona qarşı irəli sürülmüş cəzalandırıcı ittihamlar səbəbilə dekabr ayından bəri həbsdədir.

Ölkənin mediya azadlığı sahəsindəki lideri Emin Hüseynov da mini-Olimpiya oyunları kimi qələmə verilən bu şənlikdə iştirak etməyəcək. Azərbaycanda jurnalistlər və insan haqları qruplarına qarşı həyata keçirilən həbs etmə kampaniyası nəticəsində həbs edilməsindən narahatlıq duyduğuna görə Bakıda yerləşən mediya azadlığı qrupu olan Reportyorların Azadlığı və Təhlükəsizliyi İnstitutunun direktoru öz təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə avqust ayından etibarən İsveçrə səfirliyi ərazisi tərk etmir.

İsmayılova və Hüseynovun vəziyyəti, Azərbaycanda ciddi jurnalistlərin üzləşdikləri riskləri təsvir edir. Jurnalistlərin Müdafiəsi Komitəsinin dərc etdiyi illik [həbs etmə siyahısına](#) əsasən, Azərbaycan Avropa və Orta Asiya ölkələri arasında jurnalistlər və insan haqları müdafiəçilərini ən çox həbs altına alan ölkədir. Hazırda Azərbaycanda həbsdə olan jurnalistlərin demək olar ki hər birisi, hökumətdə korrupsiya hallarını aşkar etdiklərinə görə onlara qarşı irəli sürülmüş cəzalandırıcı ittihamlarla həbs edilib.

İyunun 12-28 tarixlərində Bakıda keçiriləcək Avropa Oyunlarının işıqlandırılmasına təqribən 1,300 xarici jurnalistlərin gəlməsi gözləndiyi ərəfədə mətbuat orqanlarının həmin qapalı və ciddi senzura şəraitində yaşayan bu ölkəni araşdırmaq üçün unikal imkanı olacaq.

Azərbaycanın mətbuat azadlığı tarixçəsi:

- [Səkkiz müstəqil jurnalist](#), Azərbaycan hökuməti haqda tənqidedici məqalələrə görə cəzalandırıcı ittihamlarla həbsdədir.
- Jurnalistlərin Müdafiəsi Komitəsinin əsasən, bu ölkə, Avropa və Orta Asiyada [ən çox jurnalisti həbs etmiş ölkədir](#).
- Jurnalistlərin Müdafiəsi Komitəsinin apardığı araşdırmaya əsasən, senzuranın qətilyi baxımından Azərbaycan İran və Çini ötərək [dünyada 5-ci yerdədir](#). ABŞ hökumətinin maliyyələşdirdiyi Azadlıq Radiosunun Azərbaycan şöbəsinin mükafatlara layiq görülmüş araşdırmaçı jurnalisti və proqram aparıcısı Xədicə İsmayılova, 2014-cü ilin dekabrından etibarən məhkəmə prosesinə qədər həbsə alınıb. Ona qarşı irəli sürülmüş [cəzalandırıcı ittihamlar](#) arasında qeyri-qanuni biznes fəaliyyəti, vergilərdən yayınma və vəzifədən sui istifadə ittihamları yer alır. Xanım İsmayılova, Azərbaycanda yüksək səviyyələrdə, o cümlədən prezident ailəsində korrupsiya iddiaları haqda materiallar hazırlamışdır. Həbsdən əvvəl Azərbaycanın hökumət tərəfdarı mediya ona qarşı [hədələr](#), [şantaj](#), və [qaralama](#) kampaniyaları həyata keçirilmişdir. Xanım İsmayılova haqda Jurnalistlərin Müdafiəsi Komitəsinin "[Qandalları açılmış mətbuat](#): Mətbuatı azad edin" kampaniyasında ətraflı məlumat yayılmışdır.

- Xanım İsmayılovanın həbsindən sonra Azad Avropa/Azadlıq Radiosunun [Bakı bürosuna](#) həmin büro açıqlanmamış səbəblərlə [bağlanmışdır](#).
- Bakıda yerləşən mediya azadlığı qrupu olan Reportyorların Azadlığı və Təhlükəsizliyi İnstitutunun direktoru [Emin Hüseynov](#), həbs edilməsindən narahatlıq hissi keçirməsi səbəbilə öz təhlükəsizliyini təmin etmək üçün İsveçrə səfirliyi ərazisindədir.
- Mükafatlara layiq görülmüş reportyor [İdrak Abbasov](#) kimi onlarla müstəqil jurnalist, fəal və insan haqları müdafiəçiləri apardıkları işlə bağlı təcavüz, hədə və təqiblərlə üzləşməsi nəticəsində xaricə getməyə məcbur olub.

Azərbaycanın Avropa Oyunları keçirən ölkə olaraq öhdəlikləri

- Olimpiya Xartiyasının “Olimpiya Oyunlarının mediya tərəfindən işıqlandırılması” şərtlərinə əsasən, Oyunların təşkilatçıları "müxtəlif mediya tərəfindən ən geniş işıqlandırma və mümkün olan ən geniş auditoriyaya çatdırılmasına şərait yaratmalıdır." Lakin, Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Hikmət Hacıyev, aprel ayında [Azertac](#) dövlət xəbərlər agentliyinə bildirib ki, Oyunları işıqlandırmaq üçün verilmiş akreditasiya "Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, müstəqilliyi və suverenliyi" əleyhinə çıxış etməsi kimi qiymətləndirilən hər hansı hərəkətə görə ləğv edilə bilər.
- Beləliklə, Olimpiya Xartiyasının şərtlərinə əsasən, Oyunların işıqlandırılması üçün gəlmiş [1,300 xarici jurnalist](#) Oyunların keçirildiyi ölkədə insan haqları və mətbuat azadlığı daxil sosial, siyasi, iqtisadi və ekoloji vəziyyəti təsvir etməkdə azad olmalıdır.
- Avropa Şurasının insan haqları komissarı Nils Muijnicks, ATƏT-in mediya azadlığı üzrə nümayəndəsi Dunya Miyatoviç və BMT-nin insan haqları müdafiəçilərinin vəziyyəti üzrə xüsusi məruzəçisi Mişel Forst Oyunlarda iştirak edən idmançıları Azərbaycandakı repressiv şəraitlərə qarşı mövqe bildirməyə çağırırlar.

Bakı 2015 Oyunlarına dair beynəlxalq reaksiya:

- Jurnalistlərin Müdafiəsi Komitəsinin də iştirakı ilə yaradılmış beynəlxalq təşkilatlardan ibarət koalisiyanın [Sport for Rights](#) (Haqlar naminə idman) adlı kampanyası, Oyunlardan əvvəlki mərhələdə Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyətinə göstərilən təzyiqlər barədə xəbərdarlığı artırmaq məqsədilə yaranmışdır.
- Kantsler Angela Merkel də daxil yüksək vəzifəli Almaniya rəsmiləri açılış mərasiminə gəlməyəcək. Rəsmi açıqlanma verilməsə də, [müxtəlif xəbərlərə istinadən](#) bildirilir ki xanım Merkel Azərbaycanda insan haqları vəziyyətilə bağlı narahatlığını ifadə edib.
- Almaniya Olimpiya İdman Konfederasiyası, Azərbaycana edilmiş [beynəlxalq çağırışa](#) qoşularaq, Oyunların 12 iyunda başlamasından əvvəl ölkəni siyasi məhbuslar azad etməyə çağırıb.
- Hökumətin yaratdığı reklam xarakterli #HelloBaku həştəq kampaniyasına balans gətirmək məqsədilə insan haqları müdafiəçiləri tərəfindən #realBaku2015 həştəqi yaradılmışdır.

[Facebook](#) və [Twitter](#) vasitəsilə [#realBaku2015](#) həştaqından istifadə edərək Oyunlar ərəfəsində mətbuat azadlığı və insan haqları vəziyyəti haqda vaxtı-vaxtında yeniliklərlə tanış ola bilərsiniz. Jurnalistlərin Müdafiə Komitəsinin [Xədicə İsmayilova](#) kimi həbs edilmiş jurnalistlərin azadlığa buraxılmasına çağıran [Qandalları açılmış mətbuat](#) kampaniyasını dəstəkləyin. Azərbaycanda mətbuat azadlığı ilə bağlı daha ətraflı məlumat almaq üçün [JMK-nin saytına](#) müraciət edin ya da Twitterdə [@pressfreedom](#) [@CPJEurasia](#) və [@Kremlinologist1](#) baxın.

Hərəkət edin:

12-28 iyun arasında aşağıdakı tweetləri paylaşın ya da öz tweetlərinizi göndərin.

.[@presidentaz](#), jurnalistliyinə görə həbsdəki [#KhadijaIsmayilova](#) nı azad edin. cc: [@AzerbaijanPA](#) <https://cpj.org/campaigns/pressuncuffed/khadija-ismayilova.php>

.[@JohnKerry](#) lütfən [@presidentaz](#) Azərb. Prezidentindən [#KhadijaIsmayilova](#) azad edilməsini istəyin. <https://cpj.org/campaigns/pressuncuffed/khadija-ismayilova.php> [#RealBaku2015](#)

Avropa Oyunlarını [#EuropeanGames](#) keçirən Azərb. Avropanın ən repressiv və qapalı ölkələrindən biridir. [#RealBaku2015](#) <https://cpj.org/ru/baku2015-azeri.pdf>

Azərb, Avropa və Orta Asiyada ən çox jurn. həbs edən ölkədir. Eyni zamanda ölkə [#EuropeanGames](#) keçirir. [#RealBaku2015](#) <https://cpj.org/ru/baku2015-azeri.pdf>

CPJ [@EOCmedia](#) dan xahiş edir, [#EuropeanGames](#) ev sahibi Azərb. mətbuat azadlığı məsələsini qaldırsın. [#RealBaku2015](#) <https://cpj.org/x/602a>

Azərbaycan, dünyada senzura qətiliyi baxımdan 5-ci yerdədir, İran və Çini ötüb-keçib. [#Baku2015](#) [#RealBaku2015](#) <https://cpj.org/2015/04/10-most-censored-countries.php>